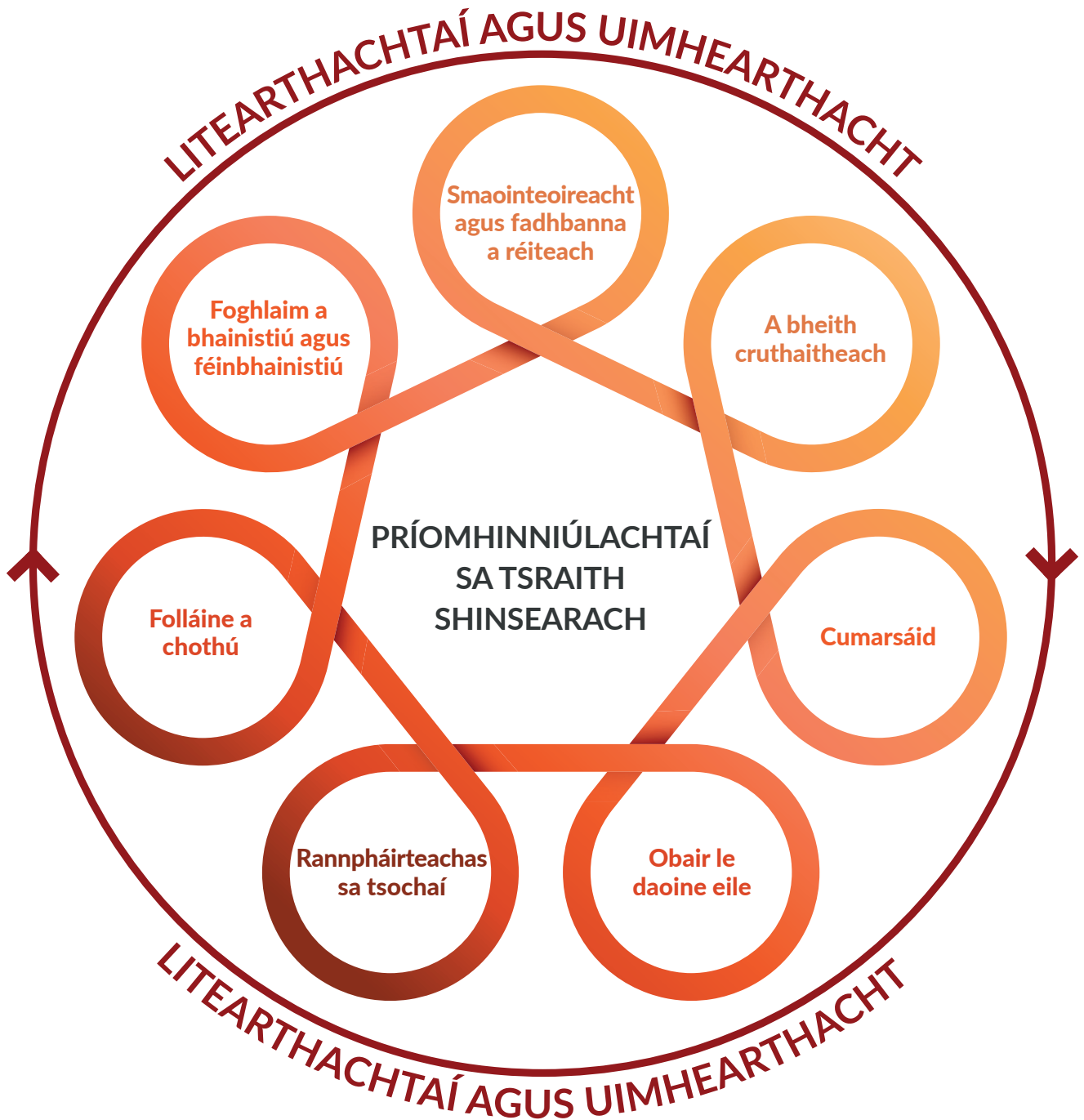

PRÍOMHINNIÚLACHTAÍ SA TSRAITH SHINSEARACH

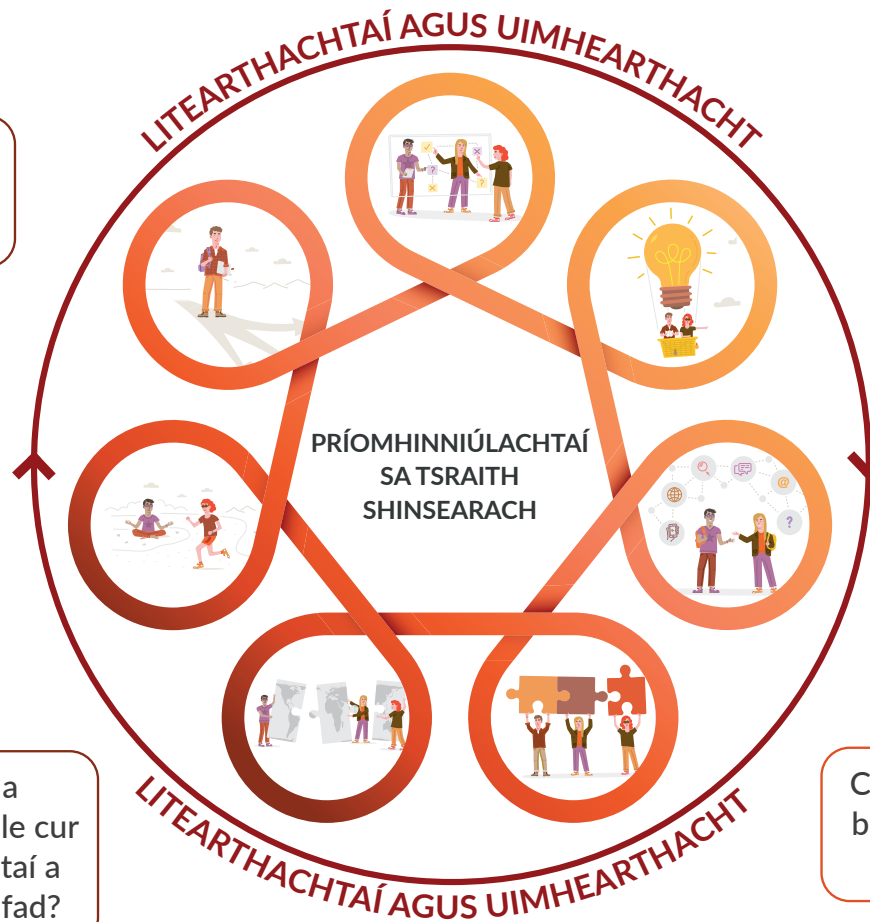
PRÍOMHINNIÚLACHTAÍ SA TSRAITH SHINSEARACH

Pléigh na tréithe a fhorbraíonn muid go maith inár scoil faoi láthair agus na tréithe a bhfuil orainn oibriú orthu lena bhforbairt

Cén áit a bhfeicimid litearthachtaí agus uimhearhacht ag nascadh agus ag tacú le príomhinniúlachtaí?

Conas is féidir linn timpeallachtaí foghlama a chruthú le príomhinniúlachtaí a chothú?

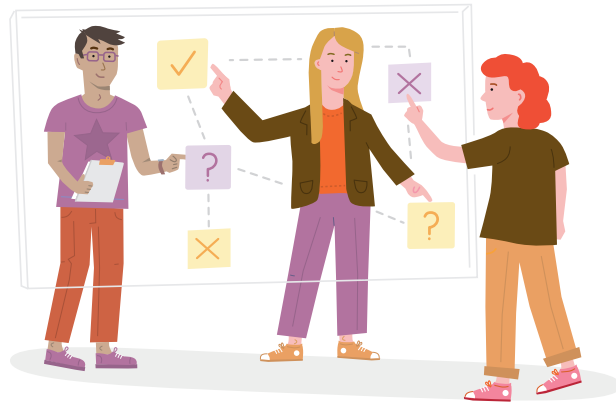
Conas is féidir linn comhoibriú a dhéanamh agus cleachtais a roinnt le cur chuige i leith na bpríomhinniúlachtaí a fhorbairt a chuimsíonn an scoil ar fad?

Conas is féidir linn príomhinniúlachtaí a dhéanamh feiceálach agus fiúntach don scoláire?

Cad iad na deiseanna atá ag an scoláire agus na dúshláin atá roimh an scoláire agus a phríomhinniúlachtaí á bhforbairt aige?

Conas a bheidh a fhios againn go bhfuil an scoláire ag forbairt thar na príomhinniúlachtaí ar fad?

Smaointeoireacht agus réiteach fadhbanna

Torthaí foghlama Ba chóir go mbeadh sé ar chumas an scoláire	Tréithe Smaointeoireacht agus fadhbanna a réiteach trí
smaointeoireacht chriticiúil a chur i bhfeidhm i suíomhanna a mbeach cur amach acu orthu agus i suíomhanna úra aron.	<ul style="list-style-type: none"> • eolas, smaointe, teoiricí agus coincheapa a fháil ó áiteanna difriúla agus iad a chur i bhfeidhm. • critéir a úsáid chun rogha a dhéanamh idir foinsí m.sh. iontaofacht, oiriúnacht, ábharthacht, costas agus inrochtaineacht. • critéir a úsáid leis an difear a aithint idir tuairimí, breithiúnais, claontachtaí agus fíricí. • smaointeoireacht chriticiúil a dhéanamh i dtaobh noirm agus gnásanna sóisialta. • sonraí, faisnéis, patrúin, treochothaí, naisc agus gaolta a fhiosrú chun tuiscint níos doimhne agus mínithe níos fearr a fháil. • hipitéisí a chruthú, tuartha a dhéanamh, argóintí agus fianaise a fhiosrú agus a chur sa mheá, agus tátail shoiléire chiallmhara a bhaint amach. • tuairimí agus earráidí a cheistiú; argóintí agus frithargóintí bailí a chur le chéile.
fadhbanna a shainnithint, teacht aníos le réitigh fhéideartha agus cinntí eolasacha a dhéanamh.	<ul style="list-style-type: none"> • rudaí a thuiscint, a anailísiú, a shintéisiú, a mheasúnú, a léirmhíniú agus a chruthú. • uimhreacha agus sonraí a úsáid chun breathnuithe, meastacháin agus ríomhanna a dhéanamh. • roghanna agus réitigh éagsúla a fhiosrú, iarmhairtí agus torthaí dóchúla a thuar. • cinntí eolasacha a dhéanamh agus na torthaí agus iarmhairtí gearrthréimhseacha agus fadtréimhseacha a mheasúnú. • a bheith meabhrach ar na buntáistí agus míbhuntáistí a thagann le bheith ag breathnú siar. • an tionchar a bhíonn ag sriantachtaí fíorshaoil ar réitigh agus gníomhartha féideartha a aithint agus a iniúchadh.
réimse de straitéisí smaointeoireachta, luachanna agus meonta a fhorbairt agus a úsáid chun forbairt a dhéanamh agus freagairt chriticiúil a thabhairt ar cheisteanna agus tascanna agus chun fadhbanna a réiteach.	<ul style="list-style-type: none"> • ceisteanna a chur agus dúshláin a lorg. • a bheith leathanaigeanta tuairimeach, dearcthaí éagsúla a lorg agus féidearthachtaí iolracha a fhiosrú. • a bheith sásta glacadh le haiseolas agus é a úsáid lena bhfoghlaim a fheabhsú. • naisc a dhéanamh idir míreanna éagsúla foghlama agus idir eolas a bhí ann cheana agus eolas úr. • machnamh a dhéanamh ar straitéisí smaointeoireachta d'fhonn an fhoghlaim a fheabhsú. • gníomhú le hionracas, freagracht a ghlacadh as do chuid oibre féin agus as obair an ghrúpa. • a bheith trédhearcach faoi fhoinsí, a bheith in ann foghlaim ó obair daoine eile agus an chreidiúint chuí a thabhairt do shaothar agus smaointe daoine eile.

A bheith cruthaitheach

Torthaí foghlama Ba chóir go mbeadh sé ar chumas an scoláire	Tréithe A bheith cruthaitheach trí
a bheith cruthaitheach agus réimse de straitéisí agus próisis a fhorbairt a thacódh lena gcruthaitheacht.	<ul style="list-style-type: none"> • a bheith rannpháirteach in eispéiris chultúrtha agus foghlaim ó shaothair chruthaitheacha. • samplaí den nuálaíocht agus den fhiontraíocht a iniúchadh agus a bheith ag foghlaim uathu. • a bheith ag teacht aníos le agus ag fiosrú ceisteanna, ag sainaitheint fadhbanna agus teacht aníos le tuairimí i dtaobh freagraí agus réitigh fhéideartha. • triail a bhaint as rudaí éagsúla chun freagairt do thascanna agus cásanna. • smaointe atá ann cheana a chomhcheangal chun coincheapa, smaointe, próisis, táirgí agus pobail a fheabhsú. • smaointe a chur i ngníomh, smaointe, dearáí, saothair chruthaitheacha, taibhithe, próisis agus táirgí úra a chruthú. • todhcháí inbhuanaithe a shamhlú agus céimeanna a ghlacadh chun í seo a bhaint amach.
luachanna agus meonta a fhorbairt lena gcothófaí a gcruthaitheacht.	<ul style="list-style-type: none"> • a bheith fiosrach, leathanaigeanta, fiontrach agus samhlaíoch. • a bheith amhantrach agus toilteanach dul san fhiontar chun críche na foghlama. • a bheith compordach leis an débhríocht agus leis an éiginnteacht agus, san am céanna, bealaí a aimsiú le dul chun cinn a dhéanamh. • caighdeáin inmheánacha a fhorbairt i dtaca lena fheabhas atá do chuid oibre féin agus obair daoine eile. • machnamh a dhéanamh ar do chruthaitheacht féin agus ar an bpróiseas cruthaitheach.

PRÍOMHINNIÚLACHTAÍ SA TSRAITH SHINSEARACH

Cumarsáid

Torthaí foghlama

Ba chóir go mbeadh sé ar chumas an scoláire

Tréithe

Cumarsáid a dhéanamh trína bealaí seo a leanas

a thuiscint ar fhoirmeacha éagsúla cumarsáide a dhoimhniú agus ar an ábhar a bhfuil staidéar á dhéanamh aige air.

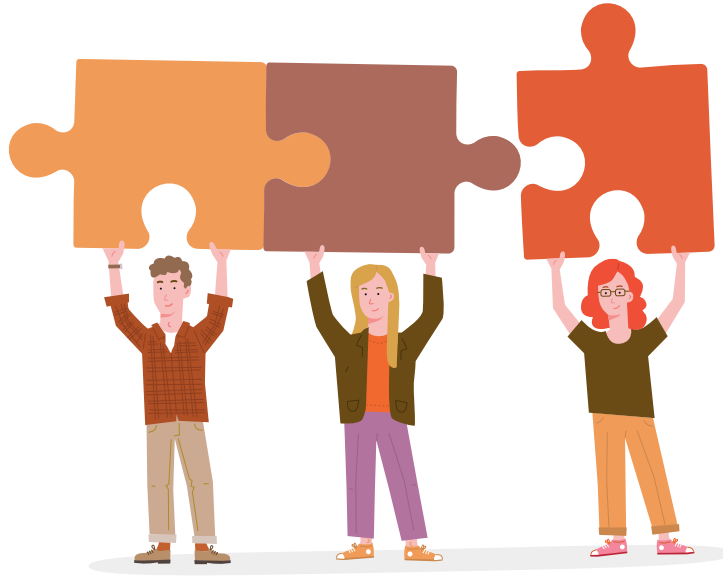
- cur le tuiscint focal, siombailí, uimhreacha, teanga, fuaime, gluaiseachta, uirlisí, meán, agus téacsanna.
- a bheith ag éisteacht, ag breathnú agus ag léamh go haireach agus ag freagairt go bríoch.
- ceisteanna a chur chun ciall a bhaint as smaointe, dearcthaí agus mothúcháin.
- ciall a chur in iúl agus tuiscint agus cur chuige a chur in oiriúint d'fhormáidí, spriocphobail agus cásanna éagsúla.
- barúlacha a chur in iúl, tuairimíocht agus plé a dhéanamh, argóintí a dhéanamh, daoine a chur ar an eolas agus rudaí a áitiú ar dhaoine.
- réimse téacsanna a anailísiú agus a léirmhíniú.
- tuiscint chriticiúil a fhorbairt.

cumarsáid bhríoch éifeachtach a dhéanamh, ag úsáid uirlisí agus formáidí éagsúla, ar chúiseanna éagsúla agus le spriocphobail éagsúla.

- faisnéis a bhailiú ó na céadfaí go léir.
- éagsúlacht d'uirlisí a úsáid le cumarsáid a dhéanamh, lena n áirítear teangacha, gléasanna, trealamh, ábhair agus teicneolaíocht.
- teanga, formáidí agus teicnící cuí a úsáid chun sonraí agus faisnéis a chur i láthair go soiléir.
- tuiscint a bheith ar chuspóir agus ar spriocghrúpa na cumarsáide.
- téacsanna, réada, déantáin agus taibhithe a chruthú, a dhearadh agus a chumadh.

nósanna agus meonta todhchaí a fhorbairt a chabhróidh leis, dá réir, cumarsáid bhríoch éifeachtach a dhéanamh.

- cumarsáid bharántúil a dhéanamh, ar bhonn pearsanta agus ar bhonn fíorúil, ag úsáid foirmeacha éagsúla cumarsáide.
- a bheith ag éisteacht go gníomhach agus soiléire agus tuiscint a lorg.
- mífhaisnéis agus bréagaisnéis a aithint agus iarracht a dhéanamh cur ina gcoinne.
- a bheith foighneach machnamhach nuair a thiteann dúshláin cumarsáide amach, agus oiriúnú don chás.
- a bheith oscailte do thuairimí agus dearcthaí saoil éagsúla.
- a thuiscint mar a théann tuin, gothaí, comharthaíocht choirp, mothúcháin agus íomhánna i bhfeidhm ar an gcumarsáid agus an tuiscint seo a úsáid ar bhealach eiticiciúil freagrach.
- machnamh a dhéanamh ar na nithe a dhéanann tú go maith agus na nithe a bhféadfá iad a fheabhsú agus tú i mbun cumarsáide.

Obair le daoine eile

Torthaí foghlama

Ba chóir go mbeadh sé ar chumas an scoláire

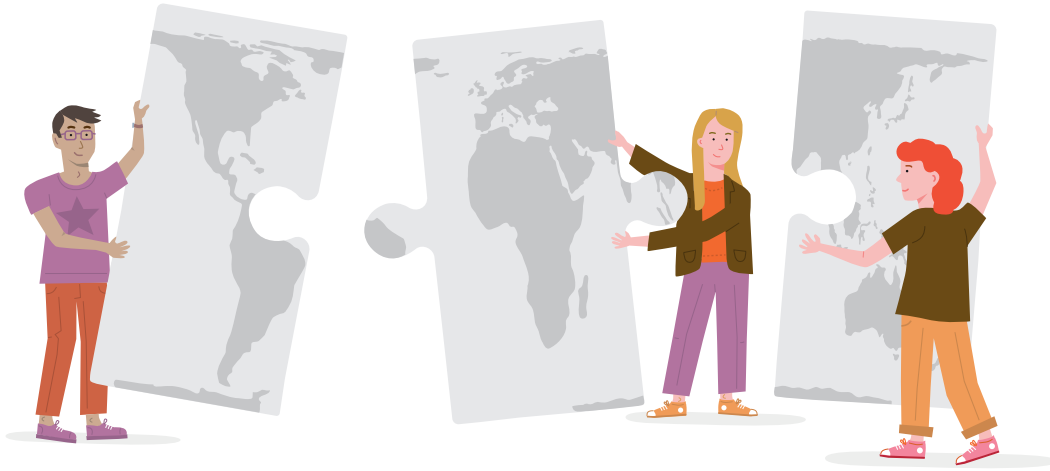
a bheith ag obair ar bhonn comhoibritheach i mbeirteanna, i ngrúpaí agus i bhfoirne.

straitéisí, luachanna agus meonta a fhorbairt a fhágfaidh gur eispéireas níos fiúntaí é an comhoibriú le daoine eile.

Tréithe

Obair le daoine eile trí

- socrú ar rudaí mar ghrúpa agus a bheith ag comhoibriú chun spriocanna comhroinnte a bhaint amach.
- glacadh le ról éagsúla, lena n-áirítear ról ceannais a ghlacadh ó am go chéile.
- a bheith ag cur go bríoch le hobair an ghrúpa.
- meastóireacht a dhéanamh ar an obair de réir mar a bhíonn sí á déanamh agus an cur chuige a athrú más gá.
- aiseolas a thabhairt agus freagairt don aiseolas agus tuiscint a fháil ar a thábhachtaí atá sé.
- tuiscint a fháil ar ghrúpdhínimic, a bheith in ann lígean chugat agus uait agus ionramháil a dhéanamh ar dhifríochtaí ó thaobh tuairimí agus cuir chuige de.
- a bheith ag idirghníomhú go heiticiúil, ar bhonn pearsanta agus ar bhonn fíorúil.
- tuiscint agus meas a léiriú ar luach na héagsúlachta laistigh de ghrúpa agus an ionchuimsitheacht a chur chun cinn.
- rathúlacht comhscoláirí a spreagadh agus a cheiliúradh.
- tuiscint a bheith ar an rannpháirteachas mothúchánach a bhíonn ag teastáil chun bheith ag obair go maith le daoine eile agus déileáil le dúshláin mhothúchánacha a d'fhéadfadh teacht chun cinn.
- machnamh a dhéanamh ar na nithe a dhéanann tú go maith agus na nithe a bhféadfá iad a fheabhsú agus tú ag obair le daoine eile.

Rannpháirtíocht sa tsochaí

Torthaí foghlama

Ba chóir go mbeadh sé ar chumas an scoláire

rannpháirtíocht bhríoch a dhéanamh ar scoil, sa phobal agus sa tsochaí níos leithne.

luachanna agus meonta a fhorbairt lena dtacófaí le rannpháirtíocht bhríoch.

Tréithe

A bheith rannpháirteach sa tsochaí trí

- do chuid smaointe féin a fhorbairt agus a chur in iúl.
- idir rogha, ghuth agus thionchar a bheith agat i do chuid foghlama agus sa tsochaí.
- ceisteanna casta sochaíocha a iniúchadh.
- machnamh a dhéanamh ar do ról féin i dtaca le dúshláin shoचाíocha.
- a fhoghlaim conas critíc a dhéanamh ar chórais agus iad a cheistiú, a chosaint agus/nó a athrú ó bhonn.
- gníomhaíocht aonair agus choiteann a phleanáil agus a ghlacadh chun athrú dearfach a bhaint amach.
- bheith ag cur le luachanna agus cleachtais shíochánta dhaonlathacha ag leibhéal scoile agus pobail.
- bheith ag iarraidh teacht ar réitigh ar chásanna a bhaineann an bonn ó dhínit agus cearta an duine.
- roghanna a dhéanamh a théann chun sochair do thodhchaí inbhuanaithe.
- machnamh a dhéanamh ar do chuid luachanna, braistintí agus gníomhartha agus a bheith in ann comhghéilleadh a dhéanamh nó an fód a sheasamh, de réir mar is cuí.
- bheith ag gníomhú go heiticiúil agus cearta aonair agus comhchoiteanna mar threoir agat.
- dlúthpháirtíocht a léiriú aon áit a mbeadh éagothromas agus éagóir.
- meas a léiriú ar riachtanais agus cearta na nglúnta atá ann anois, na nglúnta a thiofadh inár ndiaidh agus don nádúr.
- dóchas agus éifeachtacht a chothú nuair a bheadh éiginnteacht, débhrí nó baol ann.

Folláine a chothú

Torthaí foghlama

Ba chóir go mbeadh sé ar chumas an scoláire

Tréithe

Folláine a chothú trí

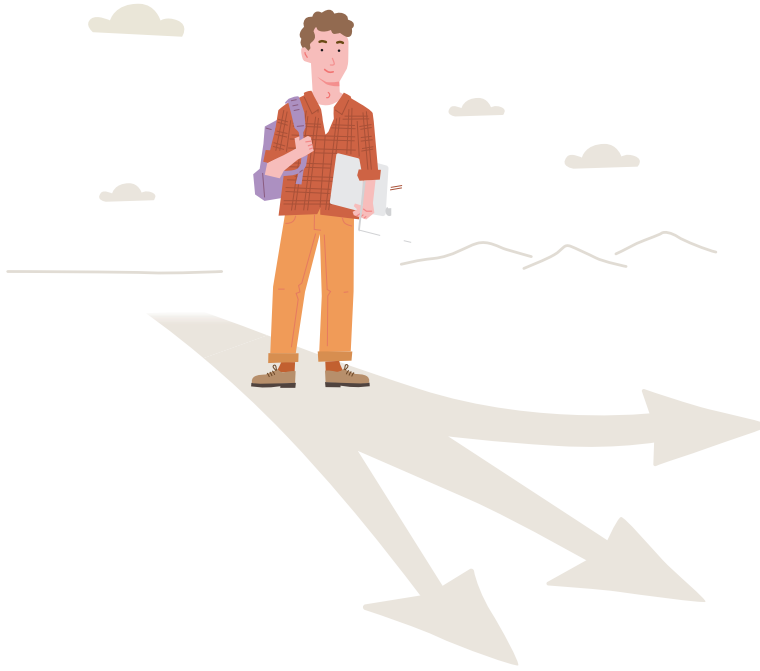
d'fholláine féin agus folláine daoine eile a chothú.

- a bheith meabhrach ar d'fholláine choirp agus cúram a dhéanamh di.
- caidrimh chomhbhácha a dhéanamh agus a chothú.
- d'fhéiniúlacht phearsanta, do chuid luachanna agus do chuid tuairimí féin a fhorbairt agus a chur in iúl.
- do chuid féin a dhéanamh le spás ionchuimsitheach tacúil a dhéanamh de do rang agus de do scoil.
- meas a léiriú ar fhéiniúlachtaí agus cultúir éagsúla agus iad a cheiliúradh agus a thuiscint.

luachanna agus meonta a fhorbairt lena dtacófaí leis an bhfolláine agus leis an acmhainn plé le agus freagairt do dúshlán.

- an bhraistint go bhfuil brí agus cuspóir leat agus d'fhéinmhuinín a fhorbairt.
- mothúcháin a aithint, a bheith in ann glacadh leo, agus iad a rialú de réir mar is cuí.
- a bheith ag mothú go bhfuil sé ar do chumas gníomhú i ndlúthpháirtíocht nuair a chaitear go míchothrom le daoine eile.
- a bheith eolach ar an méid ba cheart a dhéanamh agus ar an áit ar gá dul nuair a bhíonn cúnamh ag teastáil.
- teacht aniar a fhorbairt nuair a bhíonn dúshlán agus deacrachtaí le sárú.
- a bheith in ann measúnú a dhéanamh ar riosca agus freagairt dó ar bhealaí dearfacha.

Foghlaim a bhainistiú agus féinbhainistiú

Torthaí foghlama Ba chóir go mbeadh sé ar chumas an scoláire	Tréithe Foghlaim a bhainistiú agus féinbhainistiú a dhéanamh trí
a chuid foghlama féin a bhainistiú, le tacaíocht óna mhúinteoirí, daoine fásta eile, a chuid comhscóláirí agus ón teicneolaíocht.	<ul style="list-style-type: none"> • forbairt a dhéanamh ar do thiomantas chun do chuid foghlama a fheabhsú. • roghanna a dhéanamh agus spriocanna foghlama pearsanta a shocrú. • naisc a dhéanamh thar réimsí foghlama éagsúla. • do chuid foghlama a bhainistiú i gcomhthéacsanna éagsúla agus i dtimpeallachtaí éagsúla. • bealaí a oibriú amach le freagairt do chastacht agus d'éiginnteacht. • machnamh agus breithmheas a dhéanamh ar do chuid foghlama féin. • caighdeáin inmheánacha a fhorbairt i dtaca le do chuid oibre féin agus obair daoine eile.
straitéisí, luachanna agus meonta a fhorbairt lena dtacófaí lena chuid foghlama agus a chonair saoil amach anseo.	<ul style="list-style-type: none"> • braistint féinéifeachtúlachta a bheith agat mar aon le taithí ar ghnóthachtáil. • bheith solúbtha, in ann plé le dálaí éagsúla agus sásta foghlaim ó do chuid meancóg. • do chuid ionchas agus spriocanna don todhchaí a shainiú agus dul sa tóir orthu. • roghanna eolasacha a dhéanamh agus freagracht a ghlacadh as d'aistear oideachasúil agus as do chonair ghairme, ach an tacaíocht iomchuí a bheith agat.

